

сеният народностен състав: "В подозрение знаят Айтос е един град размесен с разни народности - българи, турци, ерменци, евреи, гърци и цинцари - странни някакви морски гърци." Тук се заселва Господин Димов Бъчваров от с. Медвен, поканен от българската общност. В дописка до в. „Македония“ се казва: "Откак е стъпил тук учителят ни Господин Димов, мъж старателен и ревностен, просвещението и напредъка на българщината както в самия град, тъй и наоколо по селата вървят напред. Като стоя в продължение на една година срещна многобройни интриги и на лукавите неколцина преселници цинцари, най-последно дойде честития ден да ся признаят неговите неуморими трудове, и да възтържествува българското учение "над скапания гърцизъм."⁸

По сведения от периодичния възрожденски печат през 1869 г. в Айтос /Орловец/ се открива читалище с инициатори местните учители. Съобщение за възникването помества в. „Право“, „Македония“, „Напредък“ и „Турция.“ През ноември в. „Македония“⁹ отбелязва приноса преди всичко на учителя Господин Димов. Въпреки създаването му спънки той въвежда българския език в училището. След провеждането на годишните изпити гражданството взема решение да се „съгради ново училище за класовете и си съставим читалище, в което да приемаме всичките издаваеми на български език вестници. Взема се решение и за заграждане със зид черквата. Предприемчивостта на българите в Айтос предполага създаването на читалището, което не се е забавило.¹⁰ Развитие на духовния живот с откриването на българско училище и читалище променят основно атмосферата в града. Само до преди година той приличал на гръцки град, тук-там се чували разговори „по жаргоните /развалените езици/ арнаутския, влашкия и гръцкия език. Но днес напролет тези, които се тънчехеа да приказват горните язици, за голяма радост ся признаха и изповядаха, че са чисто българи и ся прибраха в недрата на българщината, а колкото за остатъка от гъркоманията тя вече ся изпроводи.“¹¹ В броя си от 6 октомври 1870 г. в. „Македония“ отпечатва дописка за укрепване на училищата, в която се благодари за направените на читалището подаръци. Във в. „Право“ чрез дописка в следващата 1871 г. се изразява общото задоволство от откриването на първата българска община и читалище.¹² В началото на 1872 г. отново във в. „Право“ учителят Йови Воденичаров прави преглед на дейността на читалището в последните 3 години, като отбелязва, че "са извършили доста работи достойни за похвала" Най-големи заслуги имат онези, на които „в ръцете е било управлението на обществените работи и са работели присърце“¹³ „На 30 януари - пише Воденичаров, стана освещаването на новонаправеното мъжко училище, след което се прегледаха